

Fészekrakók

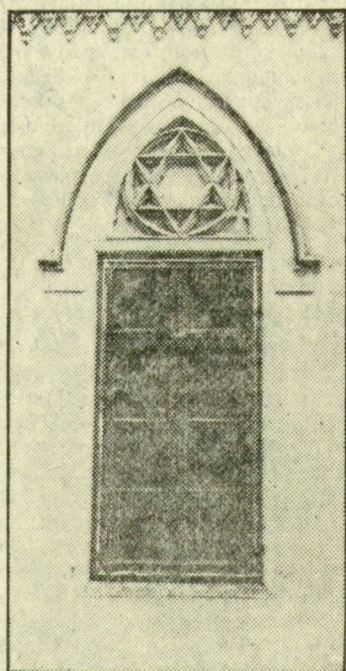
Magyarország „déli végein” évtizedekig csend üli meg a műemléki védettséget kapott vagy érdemelt épületek környékét. Az első, igazán nagy és látványos helyreállítás a gyulai váré. Aztán a kiszombori rotundáé — Pécsről, Pécsiek irányítják a munkálatokat. Hogy a három dél-alföldi megye értékmentő műveit — további decentralizációval — Szegedről talán könnyebb volna szervezni, ez az elképzelés a nyolcvanas évek elején még csak ötletként, vágyként létezik. De Bugár Mészáros Károly személyében 1977 óta már van, aki az Országos Műemléki Felügyelőséget itt, helyben képviseli regionális főfelügyelőként.

És hírül veszik, hogy a Nádor utca—Oroszlán utca sarki épületegyüttest a város lebontásra ítéli. Víz előtt, az 1840—50-es évekből való az udvari és a Nádor utcai romantikus szárny: a „palotás” Kiss Dávid lakóháza volt. Később épült a klasszicista Oroszlán utcai szárny, s a kettőt összekötő eklektikus stílusú saroképület. Atriumszerű belső udvarának rajza máig megvan, a helyreállítást ez is segíti.

Mert hogy — ugye rájött már az olvasó? — a lebontást az

Udvar — romantikában „elbeszélve”

Ablak — a Nádor utcára

OMF megakadályozza azzal, hogy ígéretet tesz az épületegyüttes felújítására. S mivel időközben megértek a feltételek dél-alföldi kirendeltség létrehozására, a házat magának szánja. Megkezdődik hát a fészekrakás: az eredeti állapot helyreállítása. Aki ma arrafelé jár, s látja az udvar felőli homlokzat, vagy a Nádor utcai külső fal festés nélkül is pompázatos díszítéseit, minden bizonnyal felteszi a kérdést: és ezt akarták lebontani?...

Az állványok hálós védőfüggönye mögött még dolgoznak az OMF kőművesei. Bent, az épületben is akad tennivaló — a legérdekesebb a három mennyezettfestés újraszínezése lesz —, de már látszik: ez a ház cáfolja majd a régi mondást, hogy szusternek rossz a cipője, szabónak szakadt a ruhája. 1987. január 1-jétől a szegedi kirendeltség kiválik a pécsiből, Németh Péter vezetésével. Az építésvezető Papp Vilmos. Ők lesznek kalauzaink.

BEMUTATJUK A MŰEMLÉKVÉDELLEM SZEGEDI MŰHELYÉT

Vallanak a falak, padlatok

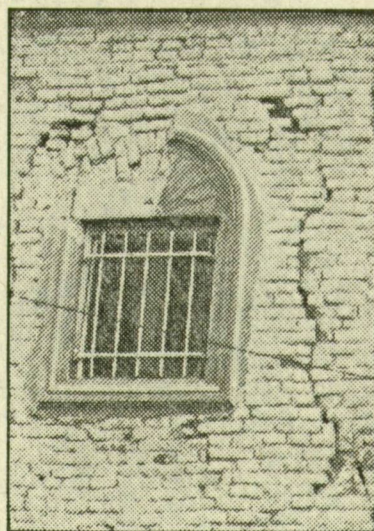
Nem lehet még pontosan tudni az OMF szegedi kirendeltségének ideai feladatait, hiszen munkáik egy részét már az előző években kezdték, s a folytatás üteme az anyagiaktól függ. Más vállalkozásokra még csak kacsintgatnak, egyeztetések, tárgyalások előzik meg a majdani szerződéskötést. S olyan is van, amelyre készülnek, de talán halasztódik. Az azonban biztos: föl kell vállalniuk olyan munkákat is, melyek talán nem kívánnának meg műemlékvédelmi hozzáértést és szakértelmet, de megélhetésüket biztosabbá teszik.

Hódmezővásárhelyen a zsinagóga teljes felújítását vállalták el — a tetőcsere kész, a díszbádogosok mostanában látnak majd munkához. A Lenin utca 33. számú szecessziós páváz ház homlokzatfelújításából a vakolat már kész, nyáron festik is. A Németh László könyvtárban a tetőteret építik be, a kőműveseknek pedig a Császavay-kút adott elfoglaltságot — a napokban avatják...

Szentes évek óta porladó zsinagógájában az enyészettől mentik majd az üvegeket legalább. A Csomibor megbízására dolgoznak a szegvári barokk Károlyi-kastélyban: a teljes rekonstrukció részeként felújítják a tetőt, megerősítik a fafödémeket, s feltáró munkát is szeretnének kezdeni, megtudandó, vannak-e falfestések a vakolat alatt. Miközben persze nem zavarhatják meg az állami gondozott gyermekek nevelőotthonának életét...

Szegeden a régi Hungária állagmegőrző, értékmentő munkáira kaptak megbízást — erről a közelmúltban beszámoltunk már. Készülnek a városi tanácsházára is: a tönkrement kőballusztereket cserélik, hogy aztán — omlásveszély nélkül újra megszólalhasson a harang. Úgy tűnik, a dóm homlokzatán is lesz javítanivaló — erről most folynak a tárgyalások.

Műemléki körsétánknak ezen a pontján tettük föl a kérdést, hogyan jut idő a szakmai irányításra, hiszen

Barokk ablak — gótikus törésvonal

csak a felsorolt munkák szervezése, adminisztrálása, s az itt még nem is említett műemlékvédelmi „csatározások” sora lefoglalhat nem is egy embert. S a válasz: „megbízható a csapat. Tudja a dolgát.”

Ez utóbbi megállapítás igazát bizonyította az alsóvárosi kolostorbeli nézelődésünk. Lukács Zsuzsa restaurátor irányításával olyan feltáró munka kezdődött el tavaly, amely aligha képzelhető el átlagos képességű mesterekkel. A vakolatok aprólékos eltávolításának nyomai e sorok íróját a régészeti feltárások finomságaira emlékeztették, sokkal inkább apró vésőt, ecsetet, mint kőműveskalapácsot képzelt el a feltárásban közreműködők kezében.

A kolostor előtt — Mátyás király 1459-es keltezésű oklevele szerint — vásár tartható szerdánként. Tehát már akkor állt az épület, melynek falait a Szegedre települt ferences barátok erősítették meg. Erről egy 1645-ben fennmaradt oklevél tanúskodik: egy török effendi engedélyt ad a kolostor felújítására, de a bőví-

tést, toldást megtiltja. (Csak nem ő volt tán az első műemlékvédelmi szakember?...). Mindenesetre egy 1713-beli alaprajz nem mutatja a jelenleg látható, barokk átépítés nyomát, lehet tehát, hogy a középkori állapotot rögzíti. Akkor pedig a barokk külső gótikus falakat takar — gondolta Lukács Zsuzsa, s felvétele igazolódni látszik. A kolostor falának vakolatát eltávolítva apró nyílások (cellaablakok) tűntek elő, s a jelenlegi nagy ablakok körül is kirajzolódtak az egykori gótikus ablaknyílások vonalai.

Bent, a földszinti padlót kutatóárok szeli ketté: néhány arasszal a mai járószint alatt megtalálták a barokk korabeli (halszákmintában rakott a téglapadlatot), s egy másik helyiségben még lejjebb ásva a középkort is. (Ez most alig látható: előntötte a talajvíz.) Román és reneszánsz kori faragott kövek, kúttörédek (s micsoda sors: néhány horogkeresztes padlócsompe!) sorakoznak az egyik boltíves szobában — az épület, a falak vallatása az idén folytatódik. Szeretnék tisztázni, hol lehetett az eredeti födémmagasság, erre az épület arányaiból lehet majd következtetni; s hogy a kolostor középfolyosójából mekkora cellák nyílhattak. (Egynemely ajtón még régi a zár és vasalás...) Meg kell erősíteniük a sekrestye fölötti tetőszerkezetet — s már a templomban vagyunk...

Legutóbb tavaly októberben írtunk részletesebben az alsóvárosi műemlékegyüttes feltáró-kutató munkáiról, s úgy tűnik, az elkövetkezendő években is lesz a nyilvánosság számára mondandójuk az OMF szakembereinek. Hogy mást ne említsünk: a két, utólag, az 1930-as években épített támpillért kibontása igazi építészeti, kivitelezői attrakció lesz, hiszen mögöttük, a templom belsejében oldalaltárok vannak, s azok sértetlenségét biztosítani kell. Hogy miképp, arról lesz még alkalmunk szólni...

PÁLFY KATALIN

Ópusztaszer: zöld ág a szélmalmon

Természetes, hogy egy speciális munkára szervezett csapatot — ma körülbelül hatvan embert foglalkoztat a kirendeltség — a vállalásai jellemzik leginkább. Az egyik ilyen az

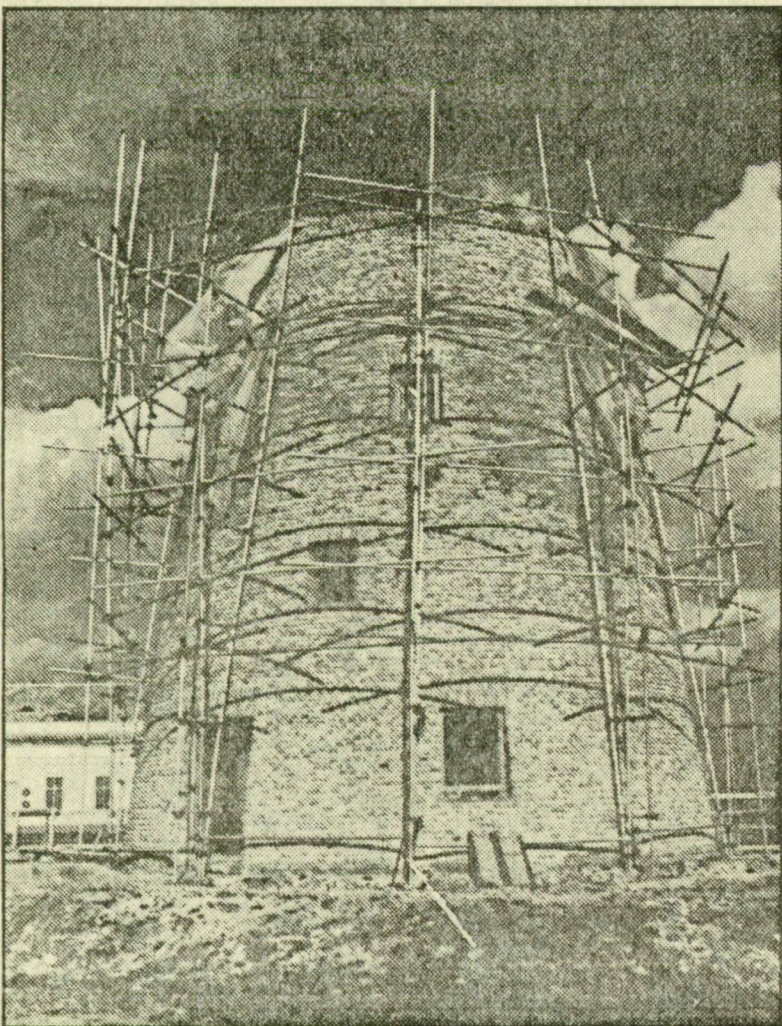
ópusztaszeri emlékpark skanzenjében a szélmalom felépítése.

A szentes-donáti malmot évek óta szétszedve tárolták — most, hogy a téglafalat már fölhúzták, s a

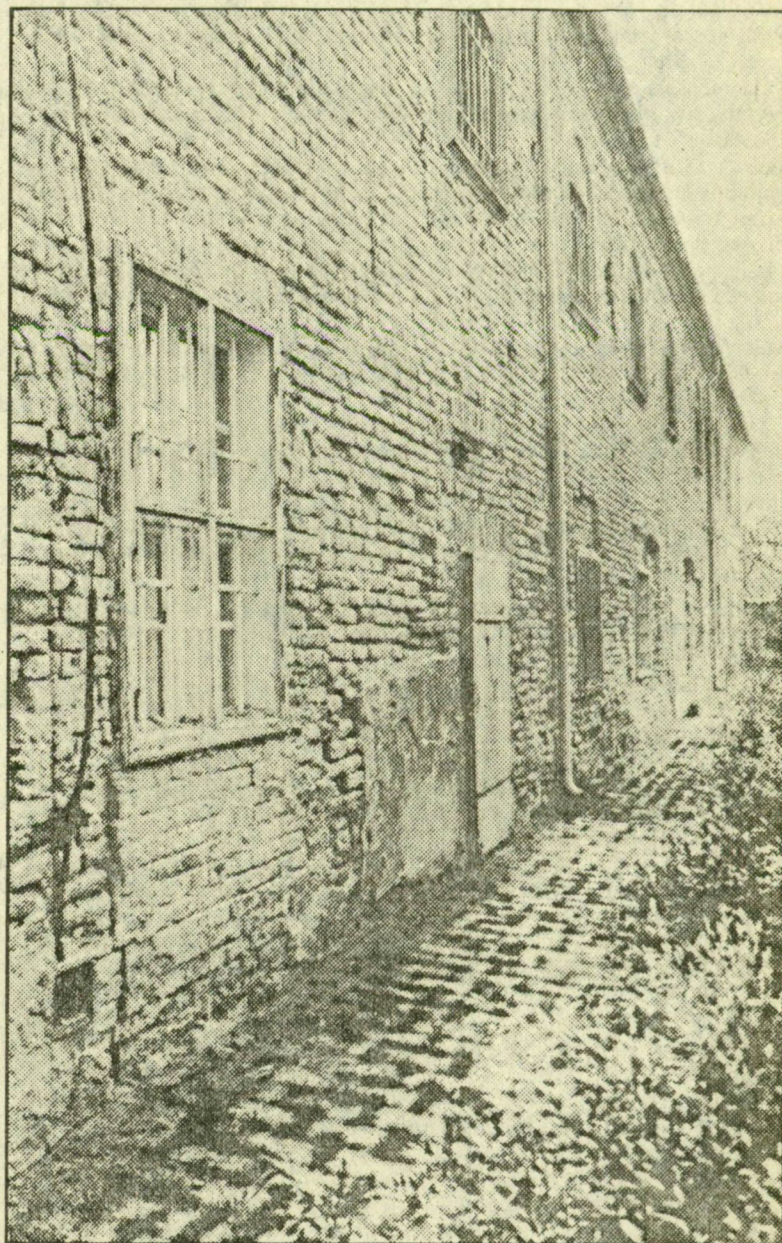
belső faszerkezetet kell összeállítani, elérkeztek a munka nehezéhez. Nincs is meg minden darabja, meg aztán van, amit újra is kell faragni. A szegedieknek ez az első szélmalomuk — igazi erő- és leleménypróba tehát, sikerül-e működőképesen újjávarázsolniuk a szerkezetet. Amelyekből különben sincs két egyforma, az ácsok tehát jóformán magukra vannak utalva.

All még a derékvastagságú oszlop, gerendás tartószerkezet, rajta a malomkő — régi szokás szerint beemeléskor az építésvezetőnek alatta kellett állnia! „Fantasztikus érzés volt, amikor a nagy teher alatt megereszkedett, s aztán beállt a tartószerkezet.” Fent van már a zöld ág — augusztus huszadikán a nagygyűlésre érkezők egy újabb látványosságot találnak a skanzenben.

Alkotó munka lehet az ilyen, mely nem csak egy szakma ismeretét, hanem gondosságot, precizitást, ötletességet is feltételez. Kapni még erre embert? „A mi gárdánk magja még Kiszomboron toborzódott, s azóta is szerencsén választottuk meg a mesterembereket... Profi brigádvezetők jöttek — volt, aki hozta az embereit is —, olyanok, akik túl vannak a „teljesítménybéres” korukon és szeretik megmutatni, hogy mit tudnak.” Megéri nekik? „Pár száz forinttal az építőipari átlag fölött keresnek. Most is vannak, akik Makóról, Kiszomborról, Klárafalváról járnak be. S hogy mit tudnak, arra példa a rádióstúdió külső homlokzata: három brigád versenyzett, melyikük munkája igényesebb! Al-vállalkozóként azt szerettük volna megmutatni, hogyan kell mintaszerűen felújítani egy homlokzatot.” És hogyan? „Természetesen „csontig leerve”, s aztán újravakolva”...

Szentesi szélmalom — Szer skanzenjében

Nagy László felvételei

Középkori kolostorfall — 1988 márciusában